

DAVLAT TILIDA ISH YURUTISH -BURCHIMIZDIR

Mashrabjonov Mirziyo Mirzohid o'g'li

Namangan Davlat universiteti Yuridik fakulteti talabasi

Annotatsiya: *mazkur maqolada Davlat tiliga ya'ni o'zbek tiliga bo'lgan e'tibor, Davlat tarafidan bu sohadagi islohotlar, yangiliklar ko'rsatilgan. Shuningdek, Davlat tilida ish yurutish har bir fuqoroning burchi ekanligi to'g'risida tushunchalar bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *Davlat tili, burch, Prezident farmoni, til to'g'risidagi qonun, O'zbek tili bayrami.*

Millatimizning ko'p asrlik madaniy, ilmiy-ma'rifiy va badiiy tafakkuri, intellektual salohiyatining yorqin va bebaho mahsuli bo'lgan o'zbek tili jahondagi boy va qadimiy tillardan biridir. O'zbekistonda 1989-yil 21-oktyabrda el-yurtimiz asrlar davomida orzu qilib, intilib va kurashib kelgan davlat tili haqidagi qonunning qabul qilinishi mamlakat suvereniteti va mustaqilligi sari qo'yilgan dastlabki dadil qadam edi. Aynan ana shu tarixiy hujjatga binoan o'zbek tili mustahkam huquqiy asos va yuksak maqomga ega bo'ldi. Istiqloq yillarida ona tilimiz tom ma'noda davlat tiliga aylanib, xalqimizni yurtimizda erkin va ozod, farovon hayot qurishdek buyuk marralarga safarbar etadigan beqiyos kuch sifatida maydonga chiqdi. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar jarayonida davlat tilining hayotimizdagi o'rni va nufuzi tobora oshib bormoqda. O'zbek tilining xalqimiz ijtimoiy hayotida va xalqaro miqyosdagi obro'e'tiborini tubdan oshirish, unib-o'sib kelayotgan yoshlarimizni vatanparvarlik, milliy an'ana va qadriyatlarga sadoqat, ulug' ajdodlarimizning boy merosiga vorislik ruhida tarbiyalash, mamlakatimizda davlat tilini to'laqonli joriy etishni ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalari, Madaniyat vazirligi, O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi, O'zbekiston yoshlar ittifoqi, O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi, "Taraqqiyot strategiyasi" markazi va keng jamoatchilikning o'zbek tiliga davlat tili maqomi berilgan kun — 21-oktyabr sanasini "O'zbek tili bayrami kuni" deb e'lon qilindi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tuzilmasida xodimlarining umumiy cheklangan soni 9 ta shtat birligidan iborat Davlat tilini rivojlantirish departamenti tashkil etilsin va uning tuzilmasi ilovaga muvofiq tasdiqlandi.

Davlat tilini rivojlantirish departamentining asosiy vazifalari quyidagicha belgilandi:

-davlat tilini rivojlantirish, davlat tili to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi ustidan monitoringni amalga oshirish, ushbu sohada jamoatchilik nazoratining samarali shakllarini joriy etish;

-davlat tilining amal qilishi bilan bog'liq muammolarni aniqlash va bartaraf etish yuzasidan, shuningdek, uni rivojlantirish sohasida yagona davlat siyosatini yuritish bo'yicha takliflar tayyorlash;

-o'zbek tilining yozma nutqi me'yor va qoidalarini ishlab chiqish;

-lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini to'liq joriy etish borasidagi ishlarni jadallashtirish;

-davlat tilini rivojlantirish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini ishlab chiqish;

-davlat tilini rivojlantirish bo'yicha dasturlar va "yo'l xaritalari"ni ishlab chiqish, ularning amalga oshirilishini nazorat qilish, shuningdek, "O'zbek tili bayrami kuni"ni nishonlash bo'yicha ishlarni muvofiqlashtirish;

- davlat tilini rivojlantirishga oid ilmiy tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash, bu sohada xalqaro hamkorlikni amalga oshirish kabi vazifalar belgilandi.

Mamlakatimizda hujjatlarni davlat tilida rasmiylashtirish, ish yuritishni o'zbek tilida olib borish masalasi dolzarb muammolardan biri bo'lib, ish yuritish sohasida bir qator islohotlar amalga oshirilgan, me'yoriy hujjatlar qabul qilingan. Xususan,

1.1999-yil 29-martda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi davlat hokimiyati va boshqaruv organlarida ish yuritish va ijro nazoratini tashkil etish bo'yicha normativ hujjatlarni tasdiqlash haqida"gi 140-qarori;

2. Bosh vazir tomonidan 2009-yil 30-avgustda tasdiqlangan "Vazirliklar, davlat qo'mitalari, idoralar, xo'jalik birlashmalari, ularning tarkibiy va hududiy bo'linmalarida hujjatlar bilan ishlashni tashkil etish hamda ijro intizomining ahvoli monitoringini olib borish tartibi";

3.Vazirlar Mahkamasining 2000-yil 20-dekabrda 488-"Litsenziyalar blankalarini tayyorlash tartibi to'g'risida"gi;

4.O'zbekiston Respublikasi hududida litsenziyalar reestrini shakllantirish va yuritish tartibi to'g'risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida"gi, 2000-yil 25-iyuldagi 283-"Rasmiy davlat hujjatlarini tayyorlash, hisobga olish, saqlash, topshirish hamda ulardan foydalanish tartibini takomillashtirish to'g'risida"gi qarorlari;

5. O'zbekiston Respublikasi vazirliklari, davlat qo'mitalari, idoralari, korporatsiyalari, konsernlari, uyushmalari, kompaniyalari va boshqa markaziy muassasalari apparatlarida ish yuritish va ijro nazoratini tashkil etish bo'yicha Namunaviy yo'riqnoma (O'zR VM 29.03.1999-y. 140-sonli qarorining 2ilovasi) shular jumlasidandir.

Lekin respublikamizda bugungi kunlarda ham davlat tilida ish yuritish jarayonlariga to'liq amal qilinmoqda, deb bo'lmaydi. Yuzaga kelgan holatni yaxshilash maqsadida 2020-yil 25-aprelda Adliya vazirligi davlat tilida ish yuritishni ta'minlamaganlik uchun mansabdor shaxslarga javobgarlik belgilashni nazarda tutuvchi qonun loyihasini ishlab chiqdi.

Unda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 4-moddasiga muvofiq, O'zbekistonda davlat tili o'zbek tili ekanligi, «Davlat tili haqida»gi qonunning 9-moddasiga ko'ra, davlat hokimiyati va boshqaruv organlarida ish davlat tilida yuritilishi va zaruriyatga qarab boshqa tillarga tarjima qilinishi kabi moddalarga asoslanib MJtKning 42-moddasiga: «Davlat organlari va tashkilotlarida ish yuritishda davlat tili haqidagi qonun hujjatlari talablariga rioya etmaslik, mansabdor shaxslarga bazaviy hisoblash miqdorining ikki baravaridan besh baravarigacha miqdorda jarima solishga sabab bo'ladi» degan to'ldirish kiritishni taklif etgan.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, tilni sevish, uni ardoqlash, millatni sevish va uni qadrlash bilan teng hisoblanadi. Har qaysi xalqning turmush tarzi, urf-odatlar, madaniyati uning tilida o'z ifodasini topadi. Xalqimizning necha asrlik boy tarixi, ko'hna va serqirra madaniyati o'zbek tili ta'sirida shakllangan. Ulug' shoirimiz Alisher Navoiy shu tilda bebaho asarlar yaratib, dunyoni lol qoldirgan. Bugungi kunda jahonning barcha mamlakatlarida davlatimiz delegatsiyalari tashrifi, yoshlarimiz yutuqlari, sportchilarimiz g'alabalari sharafiga o'zbek tilida madhiyamiz kuylanayotir. Biz o'z ona-tilimizni asrab-avaylashimiz, uning nufuzini oshirishimiz, go'zal va sofligini avlodlarga meros sifatida qoldirishimiz, dunyoga tanitishda o'z hissamizni qo'shishimiz kerak. "Til yashasa, millat yashaydi". Agar biz o'z tilimizning ko'rkamligi, boyligini dunyoga tarannum etsak, millatimiz yanada charog'on bo'ladi va birligimiz musyahkam bo'ladi. Zero rus tarixchisi Shobelev aytganidek "Millatni yo'q qilish uchun u yerga qurol ko'tarib borish shart emas, uning tilini, ma'naviyatini, adabiyotini yo'q qilish kerak, shunda millatning o'zi yo'q bo'lib ketadi" degan fikri naqadar to'g'ri ekanligini ko'rishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T., O'zbekiston. –b,120
2. Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 20 oktyabrdagi 550-son qarori Lex.uz
3. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН–III РЕНЕСАНСИДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ИЖТИМОЙ ҲИМОЯСИ PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS: a collection scientific works of the International scientific conference (15 May, 2022) - Copenhagen:2022. ISSUE 13 – 226 p. 94-99
4. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. OILA MUQADDASLIGI HUQUQIY ASOSLARI. PEDAGOG RESPUBLIKA ILMIY JURNALI. 7 – TOM 2 – SON / 2024 - YIL / 15 – FEVRAL. 203-207
<http://www.bestpublication.org/>
5. Саидисаков Саидахроп Саидакромович. ЭМОТИВНОЕ ЗНАЧЕНИЕ И КАТЕГОРИЯ ЭМОТИВНОСТИ. 7 – ТОМ 2 – SON / 2024 - YIL / 15 – FEVRAL. <http://www.bestpublication.org/>. 198-202

6. Chuboyeva Ozodaxon “New Uzbekistan: Administrative Management Reform” Journal of Pedagogical Inventions and Practices ISSN NO: 2770-2367. <https://zienjournals.com>

7. Kuvonbekovna C. O. OILA MUQADDASLIGI HUQUQIY ASOSLARI //PEDAGOG. – 2024. – T. 7. – №. 2. – C. 194-198.

8. Toshkent sh., 2020-yil 20-oktabr, PF-6084-son

9. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni, 1997-yi, 29-avgust.

10. O'zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi”, 1997-yi, 29-avgust.

11. Ibrohim Haqqul. Mushohada yog`dusi. T- 2009.